

Jegyzőkönyv

Felvétellett Kolozsvárt, 1936. nov. 14-én, az Országos Magyar Párt központi Intézőbizottságának üléséről.

Jelen vannak: dr. gr. Bethlen György, dr. Inczedy-Joksman Ödön, dr. Jakabffy Elemér, Sándor József, dr. Thury Kálmán, dr. Abrudbányai Ede, dr. Apáthy Árpád, dr. Árkossy Jenő, Becsky István, gr. Béldi Kálmán, dr. Bernády György, dr. Betegh Miklós, Bokor Márton, dr. Bölöni Zoltán, Cziffra Kálmán, dr. Fekete Andor, dr. Ferencz József, Figus Albert, dr. Gabányi Imre, Gyallay Pap Domokos, dr. Gyárfás Elemér, dr. György József, Hexner Béla, dr. Hinléder Fels Ákos, dr. Jodál Gábor, br. Josika János, dr. Kotzó Jenő, dr. Kovács Árpád, dr. Kölcsey Ferenc, Laár Ferenc, Ludwigh Gyula, dr. Markovits Manó, dr. Nagy Jenő, dr. Nánássy János, dr. Parecz Béla, dr. Pál Gábor, Pekri Géza, dr. Róth Hugó, dr. Sebes Jenő, dr. Soós István, dr. Szász Ferenc, dr. Szász Pál, Szele Márton, br. Szentkereszty Béla, Takácsy Miklós, Török Ferenc, dr. Udvary József, Ugron István, dr. Vékás Lajos, dr. Willer József és dr. Deák Gyula.

Távolmaradásukat kimentették: dr. Balogh Arthur, gr. Bethlen László, dr. Fábíán László, dr. Ferenczy Géza, Fiedler István, dr. Gál Miklós, dr. György Zsigmond, dr. Gyulay János, dr. Kornhofer Vilmos, Kres Kornél, dr. Meskó Miklós, dr. Molnár Dénes, dr. Paál Árpád, Perédy György, Szabó Béni, dr. Szathmáry Lajos, dr. Szele Béla, dr. Széll Lajos, dr. Veterány Viktor és dr. Vuchetich Endre.

Elnököl: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

Elnök üdvözli a megjelenteket, és az ülést megnyitja. Felhívja az ülés tagjainak figyelmét, hogy a szervezeti szabályzat értelmében az intéző bizottság ülései szigorúan zárt jellegűek, és annak lefolyásáról a központi pártelnökség fogja a nyilvánosságot tájékoztatni.

1. *Ügyvezető alelnök* előterjeszti jelentését a párt működéséről.

Dr. Willer József a parlamenti csoport jelentését.

Br. Szentkereszty Béla részletesen ismerteti a Sepsiszentgyörgyre kitűzött nagygyűlés betiltásának történetét. Példátlan esetnek minősíti a betiltó rendelkezést és indítványozza, hogy az intéző bizottság utasítsa a parlamenti csoportot, hogy erélyes hangon adjon kifejezést a parlament nyilvánossága előtt. Indítványozza, hogy a jövő év tavaszán a nagygyűlést Sepsiszentgyörgyön okvetlenül tartsuk meg, még hatósági engedély nélkül is.

Elviselhetetlen iskolai sérelmeink miatt erőteljes akciót kell indítani. A székely autonómia ügye szoros összefüggésben van a kisebbségi iskolai üggyel. Ha az autonómia ez idő szerint nem is valósítható meg, véleménye szerint egy erőteljes autonómia iránti akció a felekezeti iskolák sorsában némi enyhülést fog előidézni. A székely autonómia ügyét a magyar kisebbség illetékes tényezőivel véglegesen le kell tárgyalni és a kormány elé terjeszteni. Az állampolgársági ügyek rendezésének okából a parlamenti csoport küldöttsége nyomatékosan kell interveniáljon a belügyminiszternél¹⁷⁵ hontalan testvéreink érdekében. A törvénytelen közmunkák ellen is felemeli tiltakozó szavát. Előadja beszéde további folyamán, hogy bírói ítéletek és miniszteri rendelkezések ellenére törvénytelen községi pótdadokat és taxákat hajtanak be az agyonsanyargatott székely községekben a helyi hatóságok. Ha fentebb felsorolt sérelmeink miatti panaszok és intervenciók a kormánynál nem vezetnek eredményre, minden egyes jelentősebb sérelmeinkért sorozatosan kell népszövetségi panaszt benyújtani (taps).

Dr. Hinléder Fels Ákos helyesli br. Szentkereszty Bélának a népszövetségi panasz benyújtására vonatkozó indítványát. Kisebbségi sérelmeinket rendszeresen kell összegyűjteni és a Népszövetség elé terjeszteni. Hiszen megtörtént a Székelyföldön, hogy egészségügyi okokból bezárt felekezeti iskolát elrekvirálták az állami iskola részére, és minden átalakítás nélkül abban tanítást folytattak. Tiltakozik a törvénytelen sorozatos községi adóbehajtások ellen. Helyileg jogorvoslatot nem kaphatunk ezen sérelmekre, mert az iktatóhivatalok az ilyen beadványt el sem fogadják. A közmunkákat nemcsak állami épületekre, hanem magánházak építésére is igénybe veszik. Beszéde további folyamán részletesen felsorolja a cégtábla adót, az istentiszteletek korlátozása, a cenzúra túlkapásai, az egyházi gyűlések betiltása, az ABC sajtócenzúra által jóváhagyott magyar olvasókönyv¹⁷⁶ terjesztése miatti sérelmeinket. A fakitermelés korlátozása, az ipar és kereskedelem nacionalizálása mind a székely nép gazdasági tönkretételét célozza. Indítványozza, hogy ezen tömeges sérelmeinket vigyük a Népszövetség elé. Ennek érdekében a tagozatok állandóan össze kell gyűjtsék a konkrét sérelmeket, és fel kell terjesszék a központi pártelnökséghez, hogy azok mindig kéznél legyenek. A népszövetségi panasz beadását időszerűnek tartja. Ha a liberális uralom három éve alatt elszenvedett sérelmeinket nem tárjuk a művelt világ nyilvánossága elé, nem remélhetjük, hogy a jövő kormány uralma alatt jobbra fordul a sorsunk. A székely autonómia követelését nem tartja időszerűnek. Ha ezt most, mint nemzeti követe-

lést szorgalmazzuk, esetleg meg is kaphatjuk, de nem lesz köszönetünk benne, mert egy generálisabb megoldásnak vágjuk el az útját. Az autonómiának korlátai vannak, az nemzeti életet nem jelent. Kéri az intézőbizottságot, hogy a székely autonómiát jelen körülmények között még csak ne is hangoztassuk.

Laár Ferenc felolvassa a Glas Românesc Székelyudvarhelyen megjelenő napilap példátlan durva hangú vezércikkét, melyben a magyarságot kiirtással és egy újabb Szent Bertalan éjszaka megrendezésével fenyegeti.¹⁷⁷

Dr. Bernády György megragadja az alkalmat, hogy szóvá tegye gr. Bethlen György pártelnök bölcs, megfontolt és éles politikai érzékkel a parlamentben 1935. december havában elmondott beszédére adott sértő, sőt durva külügyminiszteri választ.¹⁷⁸ Ez alkalomból kifolyólag a párt elnökét nagyrabecsüléséről és törhetetlen bizalmáról biztosítja és indítványozza, hogy az intéző bizottság úgy az elnök, mint a pártvezetőség iránt osztatlan bizalmát fejezze ki, és megbotránkozásának adjon kifejezést Titulescu külügyminiszternek a párt elnöke által a parlamentben elmondott beszédre adott válasza miatt. Kéri, hogy ezen bizalom nyilvánítás és tiltakozás hozassék nyilvánosságra (taps).

A székely autonómia kérdésében a legteljesebb egyöntetű állásfoglalást kell kifejezésre juttatni. Véleménye szerint az autonómia követelése nem foszt meg jogainktól, sőt ellenkezőleg, azokhoz juttat, ezért ez követelni kell még azért is, mert a nemzetközi törvény alapján is megillet. A magyar egyházak vezetőségei között e kérdésben nem lehetnek áthidalhatatlan különvélemények. Helyesli br. Szentkereszty indítványát és javasolja, hogy komoly megfontolás alá vétessék az autonómia iránti követelés mielőbbi előterjesztése. Azt is helyesli, hogy a sorozatos egyházi és iskolai sérelmek miatt a Népszövetséghez forduljunk. Az intéző bizottság a bel- és külföldi sajtóban, és a Nemzetek Szövetsége előtt nyomatékosan adjon kifejezést tiltakozásának. A magyar családnevek megváltoztatása, az ortodox vallásra való áttérésre kényszerítés miatt is felemeli tiltakozó szavát. Beszéde további során indítványozza, hogy a parlamenti csoport jelentése ezentúl írásban terjesztessék elő, és azt ne szabadelőadásban adja elő a parlamenti csoport főtitkára, hogy az pontosan meg legyen örökítve. Teljes elismeréssel van a parlamenti csoport munkája iránt, de az eredmények, sajnos, nem elégítik ki. Kéri a parlamenti csoportot, hogy erőteljes önérettel a legkisebb meghunyászkodás nélkül lépjen fel kisebbségi sérelmeink feltárása alkalmával. A cenzúrának a magyar helységnevek használata ellen következetesen folytatott törvénytelen visszaélései miatt népszövetségi panasz adandó be.¹⁷⁹ Elfogadja br. Szentkereszty indítványát.

Dr. Árkossy Jenő indítványt terjeszt elő, hogy azon felekezeti papok és tanítók részére, kik ellen közszolgálat alatt tanúsított magatartásuk miatt bűnügyek tétettek folyamatba, ingyenes jogvédelem biztosíttassék, és minden egyes esetben a párt gondoskodjék ingyenes jogvédelmükről. Szóvá teszi a népoktatási és egyházi sérelmeinket, melyeknek orvoslására célszerűnek tartaná valamelyik tekintélyes román párttal politikai egyezményt kötni.

Dr. Abrudbányai Ede indítványozza, hogy a kisebbségi újságíró társadalom érdekében az intéző bizottság már most szegezze le álláspontját a készülő sajtótörvénynek kisebbségellenes tendenciáival szemben, és ezt a kommunikációban is hozzuk nyilvánosságra. Beszéde további során részletesen bírálja a készülő törvénynek sérelmes rendelkezéseit, és követeli a kisebbségi újságírók részére az egyenlő elbánás elvét. Ugyancsak követeli, hogy ismertessék el a kisebbségi újságíró szervezet és annak tagjai, kik 3 éven a szervezet kebelében működnek ipso iure tagjai legyenek a felállítandó újságírói kamarának. Ugyancsak mint követelményt állítja fel, hogy az újságírók legfőbb tanácsába két kisebbségi újságíró szervezeti tag is behívassék, ha ezen tanács kisebbségi újságírók ügyét tárgyalja.

Dr. Soós István indítványozza, hogy a közigazgatási választások elhalasztása miatt a parlamenti csoport tiltakozásának adjon kifejezést. Indítványozza továbbá, hogy a román közvélemény magyarellenes hangulatának ellensúlyozására és az azt kifejező terrorisztikus cselekedetek és fenyegetések ellen megfelelő intézkedések tétessenek. Javasolja, hogy sajtóbizottság alakíttassék a magyar nyelven megjelenő zuglapok, s álhírlapírók tevékenységének ellensúlyozására. Részletesen tárgyalja az iparosság megszervezése szükségességének kérdését. A választói igazolványok kiosztása körüli visszaélésekért parlamenti interpelláció tétessék. A parlamenti csoport irodájának létszámszaporítását szükségesnek tartja az újabban összetorlódott ügyek elintézésére. Az állampolgársági ügyekben kiadott végrehajtási utasítás ellen népszövetségi panasz adandó be, mert az ellenkezik a nemzetközi szerződéssel és a törvénnyel.

Dr. Kovács Árpád javasolja, hogy az ifjúsági tagozatok és a központi pártvezetőség szorosabb kapcsolatára egy összekötő szerv létesíttessék a pártközpontban. Részletesen fejtegeti a népszövetségi panaszoknak jelentőségét. Az állampolgársági törvény és annak végrehajtási utasítása ellenkezik a kisebbségi szerződéssel és ezért népszövetségi panasz adandó be. Végül a Bihar megyei tagozat nevében hűségét, elismerését és bizalmát fejezi ki a központi pártelnökséggel szemben.

Becsky István részletesen fejtegeti iskolaügyi sérelmeinket. Felhívja az intézőbizottság figyelmét az iparigazolványok és munkakönyvek kicserélése rendjén tapasztalt visszaélésekre. Kéri, hogy ezen ügyben a parlamenti csoport interveniáljon az illetékes miniszternél. A tanoncotthonok és tanfolyamok létesítését sürgeti.

Dr. Gyárfás Elemér felvilágosítást ad a tanoncotthonok és tanfolyamok létesítésének ügyében az egyházak részéről eddig tett intézkedésekről.

Hexner Béla a gazdasági szervezkedés fontosságát hangsúlyozza. Az elsősorban társadalmilag valósítandó meg, és az e téren tapasztalt eddigi sérelmeink politikai és nemzetközi úton orvoslandók. A nemzeti munkavédelmi törvény végrehajtási utasításának sérelmes rendelkezései ellen népszövetségi panasz adandó be.

Ugron István indítványozza, hogy a székely autonómia kérdésében az intéző bizottság ez idő szerint állást ne foglaljon, és bízza meg a központi pártelnökséget, hogy azt megfelelő előkészítés után alkalmas időpontban terjessze a kormány elé.

Sándor József szerint egyetlen erős várunk kisebbségi elnyomatásunkban a székely autonómia. Ezért nem járulhat hozzá ahhoz, hogy az intéző bizottság legalább elvi határozatot ne hozzon ezen fontos kérdésben. Ha az intéző bizottság ezen kérdést elejtené, lemond mandátumáról, és minden közéleti szerepléstől visszavonul. Kéri, hogy az intézőbizottság a kérdést ne vegye le napirendről.

Dr. Nagy Jenő elfogadja dr. Hinléder indítványát, mert abban semmiféle joglemondást nem lát.

Dr. Parecz Béla kifogásolja a magyar kisebbségi közvélemény közönyös magatartását úgy a politikai életben, mint kulturális téren. A Magyar Párt vezetőségétől és parlamenti csoportjától várja, hogy kiinduljon az olimpiai tűz, mely hivatva van a közönyt eloszlatni és a lelkeket lángra gyújtani. Beszéde további során részletesen fejtegeti a magyar párt jogvédő irodáinak helyzetét, és ismerteti az aradi tagozat jogvédő irodája és annak ügyésze ellen folyamatba tett fegyelmi eljárást.

Dr. Pál Gábor a székely autonómia ügyének végleges letárgyalását időszerűnek tartja, mert illúziókban tovább nem ringathatjuk magunkat, és reális alapon csak olyan követeléseket támaszthatunk, amelyeket nemzetközi szerződések és belföldi törvények biztosítanak számunkra.

Sorozatosan elszenvedett sérelmeinket hitelt érdemlő adatokkal támogatva, össze kell gyűjteni és nemzetközi fórumok előtt kérni azoknak orvoslását. A parlamenti csoport figyelmét felhívja arra, hogy a trónbeszédre adandó válasz vitájában erőteljes kifejezést kell adni szörnyűsége és immár elviselhetetlen szenvedéseinknek. Egyházvezetőink támogatását is fokozottabb mértékben kell igényelni sérelmeink orvoslásánál. Beszéde további során követeli, hogy a magyarság ellen izgató és uszító sajtótermékekkel szemben erőteljesen kell fellépni, mert ha ez tovább így folytatódik, az uszításnak súlyos következményei lehetnek. Szenátoraink és képviselőink bátran és erőteljesen adjanak kifejezést az elviselhetetlen szenvedéseink által kiváltott elkeseredésünknek. Most már egy egységes, nagy lépésnek kell történni, mert kifejezett nemzetüldözéssel állunk szemben. A védekezésben egységes önfeláldozó munkára van szükség, és elítélőleg nyilatkozik azokról, kik 18 év alatt bujkáltak, a magyarság érdekében semmit sem tettek, csupán önző céljaikat igyekeztek kielégíteni, és még most sem atallják azt hangoztatni, hogy a napi politikával nem foglalkoznak, és ezzel azt a látszatot igyekeznek kelteni, hogy a politika „úri huncutság”.

Ügyvezető alelnök előterjeszti a Bihar megyei tagozat javaslatát a magyar zsidókérdés tárgyában.

Intézőbizottság álláspontja a felvetett kérdésben nem változván; azt továbbra is fenntartja, vagyis a zsidó vallású párttagokat is olyan párttagoknak tekinti, mint a keresztény vallású magyarokat, akik között sem a múltban nem tett, sem a jövőben nem tesz különbséget.

Elnök összefoglalja a vita anyagát és megállapítja, hogy az intézőbizottság a nagygyűlés betiltása miatt tiltakozásának ad kifejezést azzal, hogy a nagygyűlés megtartása a jövő évre halasztatik, és az eredetileg elhatározott helyen: Sepsiszent-

györgyön fog megtartatni. A Glas Românesc-nek a magyarság ellen példátlan hangú uszításai miatt a törvényes megtorló lépések tétessenek meg. A székely autonómia követelését az intéző bizottság elfogadja, annak végrehajtásával az elnökséget bízva meg. A sajtószabadság korlátozása és a sajtótörvény-tervezet sérelmes intézkedései, a lapbetiltások és cenzúra ellen a szükségesnek mutakozó intézkedések tétessenek meg.

A sérelmeink rendszeres feljegyzésére és a központhoz való bejelentésére a tagozatoknak utasítás adandó.

Köszönetet mond dr. Bernády Györgynek a kifejezett és az intézőbizottság által egyhangúlag elfogadott bizalomnyilvánításért, és megköszöni a jóindulatú bírálatokat és előterjesztéseket úgy a maga, mint a vezetőség, valamint a parlamenti csoport nevében. Kéri az intéző bizottság tagjait, hogy további kitartó és önzetlen munkájukkal támogassák azt a nehéz küzdelmet, amelyet a nehéz sorsba jutott magyar kisebbség érdekében folytatunk. Isten áldását kéri az intézőbizottság további munkálkodására.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár,

jegyzőkönyvvezető

Fasc. 1, fol. 287-292, gépelt tisztaát, összefűzött, hátlapján pecsét.